

сами фонографічних валиків із зібрання Бібліотеки Народової.

Далі д-р К. Янчевська-Соломко охарактеризувала колекцію піано-роликів Бібліотеки. Вона наголосила, що збереження культурних пам'яток давнини – надзвичайно важливе завдання і моральний обов'язок фахівців. Тому робота, яку виконали для Бібліотеки Народової співробітники ІПРІ НАН України, має виключне значення не тільки для польської культури, а й для європейської загалом.

Пленарне засідання було завершено аналітичною підсумковою доповіддю заступника генерального директора НБУВ, с. н. с. А. Г. Бровкіна «Інформаційні технології в системі інноваційної діяльності наукової бібліотеки».

*Наталія СОЛОНЬКА,
керівник культурно-просвітницького центру НБУВ,
канд. іст. наук*

Інформаційні технології в системі інноваційної діяльності наукової бібліотеки

У роботі секції «Інформаційні технології в системі інноваційної діяльності наукової бібліотеки» (наук. кер.: А. Г. Бровкін, канд. іст. наук, с. н. с., заступник генерального директора НБУВ; І. Л. Карпова, зав. відділу ЦНБ ім. Я. Коласа НАН Білорусі; учений секретар: О. В. Воскобойнікова-Гузєва, канд. іст. наук, с. н. с., зав. відділу НБУВ) взяли участь понад 60 осіб.

Серед присутніх були провідні фахівці Російської державної бібліотеки (РДБ), Бібліотеки з природничих наук РАН, ЦНБ ім. Я. Коласа НАН Білорусі, НБУВ, Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського, Одеської державної наукової бібліотеки ім. М. Горького, ряду крупних наукових бібліотек вищих навчальних закладів, бібліотек науково-дослідних установ НАН України, співробітники Київського національного університету культури і мистецтв та інших бібліотечно-інформаційних та освітніх установ України.

У рамках роботи секції було заслухано більшість зі 49 заявлених доповідей, у дискусії та обговоренні проблемних питань взяли участь усі присутні.

Розглянуто комплекс проблем, пов'язаних із визначенням ролі і місця інформаційних технологій у реалізації політики інноваційної діяльності наукових бібліотек, необхідністю практичного обміну досвідом із окреслених питань, обґрунтуванням перспектив технологічного розвитку провідних наукових бібліотек України, науково-дослідного, методичного та інформаційного забезпечення цього напрямку діяльності.

Окремий блок виступів було присвячено представленню досвіду використання інформаційних технологій у системі довідково-бібліографічного та науково-інформаційного універсального та галузевого обслуговування окремих груп користувачів наукових бібліотек, розгляду актуальних питань каталогізації та систематизації документно-інформаційних ресурсів. Наголошувалося, що проблемними питаннями залишаються недостатнє матеріально-технічне забезпечення бібліотек, міжвідомча незгодженість дій як із упровадження сучасних інформа-

ційних технологій, так і розповсюдження сучасних інформаційних продуктів, нерівномірність упровадження у практику роботи наукових бібліотек методик машиночитаної каталогізації та систематизації, недостатня державна підтримка розробки національного формату представлення бібліографічних даних.

При цьому відзначалося, що темпи впровадження інформаційних технологій у практику діяльності наукових бібліотек суттєві. Завданням науково-дослідного забезпечення інноваційної діяльності наукових бібліотек стає розробка дієвої стратегії розвитку, визначення комплексу цільових проектів, оцінка економічної та соціальної ефективності впроваджуваних технологій.

Як зауважила у своїй доповіді «Система інноваційної діяльності наукової бібліотеки: складові, тенденції розвитку» О. В. Воскобойнікова-Гузєва, канд. іст. наук, с. н. с., зав. відділу НБУВ, – базові поняття вищезазначеної проблеми мають законодавче закріплення на рівні Законів України «Про інноваційну діяльність» (від 4 лип. 2002 р.), «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (від 16 січ. 2003 р.). Акцентувалося, що розвиток саме інноваційних технологій входить у перелік стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні, визначених Верховною Радою України на період 2003–2013 рр. Результати ряду НДР, проведених останніми роками в НБУВ Інститутом бібліотекознавства та Центром бібліотечно-інформаційних технологій, підтверджують, що в умовах поступової інформатизації суспільства новіші комп'ютерні технології та засоби телекомунікаційного зв'язку стають найважливішим стратегічним ресурсом, який забезпечує, відповідно, інноваційний розвиток наукової бібліотеки. Ці питання активно обговорюються теоретиками і практика-ми бібліотечної спільноти як під час роботи щорічних міжнародних наукових конференцій, що проводяться НБУВ під егідою АБУ, Ради директорів бібліотек та інформаційних центрів–членів МААН, так і на сторінках фахової періодики. Необхідність внесення принципових змін, зумовлених інноваційними процесами, які відбува-

ються в бібліотечно-інформаційних установах України, упровадження нових підходів до організації та використання сучасних інформаційних технологій у науковій бібліотеці сприяють актуалізації проведення відповідних бібліотекознавчих досліджень. Із 2005 р. Інститут бібліотекознавства НБУВ працює над науково-дослідною темою «Інформаційні технології в системі інноваційної діяльності наукової бібліотеки» (2005–2007). Центральною проблемою управління інноваціями в бібліотеці є розробка і реалізація інноваційної стратегії бібліотеки. Формування ефективної інноваційної стратегії є складною творчою роботою, яка вимагає знань та специфічних підходів, розуміння її особливостей і методів. Серед головних особливостей інноваційної стратегії, яка має базуватися на докладному аналізі факторів ризику й оцінці ступеня їхнього впливу, можна визначити: спрямованість на оновлення та вдосконалення техніки і технології; створення та освоєння нових видів інформаційних продуктів; удосконалення форм і методів організації всіх напрямів бібліотечно-інформаційної діяльності; підвищення рівня науково-дослідної та науково-методичної діяльності; зростання ефективності використання трудових ресурсів, підготовку і перепідготовку кадрів. Концептуальний підхід до інноваційного розвитку наукової бібліотеки свідчить про те, що за умов обмеження фінансових ресурсів, в умовах постійних змін у характері професійної діяльності саме знання та використання персоналом різноманітних технологій перетворюється у головний фактор та ключовий ресурс інноваційного розвитку бібліотек.

Нарощуванням знаннєвого потенціалу документних фондів, інтеграцією традиційних та електронних технологій, активним розвитком науково-інформаційного напрямку, посиленням науково-методичного впливу характеризується інноваційний розвиток наукових бібліотек, зокрема системи НАН України та мережі освітянських бібліотек України.

Так, у доповіді **Т. Л. Кулаковської**, ученого секретаря Інформаційно-бібліотечної ради НАН України, «Розвиток науково-інформаційної діяльності НАН України: пріоритети і перспективи» було відзначено, що важливою складовою процесу наукових досліджень є науково-інформаційна діяльність (НІД), спрямована на збирання, упорядкування, аналітико-синтетичну переробку, збереження, пошук та поширення наукової інформації. У НАН України цю діяльність визначено одним із пріоритетних напрямів зміцнення вітчизняного науково-технічного потенціалу. НІД НАН України здійснюють Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України (ЛНБ ім. В. Стефаника), 96 бібліотек, 70 підрозділів наукової і науково-технічної інформації, видавничі служби наукових установ, видавництва «Наукова думка», «Академперіодика». Основні пріоритетні напрями НІД: формування документно-інформаційного фонду як бази наукових досліджень; покращання інформаційно-бібліотечного забезпечення вчених на основі впровадження технологій, які надають можливість викорис-

тання світових інформаційних ресурсів; поширення результатів науково-дослідної та науково-інформаційної діяльності академічних установ шляхом підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів, формування БД, електронних бібліотек та представлення власних інформаційних ресурсів у глобальній інформаційній мережі. Подальшому розвитку НІД сприятиме реалізація Програми інформатизації НАН України і трансформація бібліотек у науково-інформаційні центри з відповідними напрямками роботи та функціями.

Інтегрування традиційних і електронних технологій у бібліотеках системи НАН України, яке було зазначено у виступі **Н. І. Смаглової**, н. с. НБУВ, нараховує майже чвертьвікову історію. За цей час у бібліотеках мережі з'явилися локальні мережі з виходом в інтернет, використовуються локальні бази своїх установ, здійснюється пошук інформації у віддалених БД та на веб-серверах; накопичено значний досвід співпраці з міжнародними інформаційними центрами, зарубіжними бібліотеками і видавництвами, що суттєво збільшує інформаційні можливості бібліотек, відповідно підвищує авторитет бібліотек серед науковців.

НБУВ та Інформаційно-бібліотечною радою НАН України розробляються організаційно-методичні документи, спрямовані на забезпечення функціонування бібліотек у нових організаційно-технологічних умовах як науково-інформаційних підрозділів установ.

Відчувається необхідність в адаптуванні підвищення кваліфікації до застосування новітніх технологій, вивчення сервісних програм Інтернету, методики пошуку в глобальних мережах; створення дворівневої системи дистанційного навчання для працівників бібліотек і користувачів інтернету; організації тренінг-центрів. На думку практиків, назріла потреба в організації єдиного координаційного центру зі створення зведених електронних ресурсів. Вирішення означених проблем сприятиме інноваційному розвитку бібліотек і подальшому нарощуванню їхнього інформаційного потенціалу.

Перспективні напрями інформатизації бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів України окреслено у спільній доповіді **П. І. Рогової**, канд. іст. наук, директора ДНПБУ, та **Ю. І. Артемова**, зав. відділу цієї ж установи. Доповідачі ознайомили присутніх із основними засадами «Концепції інформатизації мережі бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів», яку реалізує ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Учасниками конференції підтримано основні принципи, на яких ґрунтується Концепція, рекомендовано Президії АНП та Комісії МОН України створити умови для практичної реалізації основних перспективних напрямів та завдань Концепції. Реалізація Концепції сприятиме підвищенню рівня загальної середньої освіти в Україні, забезпеченню належного доступу до якісної освіти учасникам навчально-виховного процесу, прискоренню інтеграції освітянських бібліотек у світовий інформаційний простір.

Результати науково-практичного дослідження особливостей читачьких груп ДНПБ України було представлено у спільній доповіді **Т. Ф. Букшиної**, заст. директора

ДНПБ України, та **Т. С. Павленко**, н. с. цієї ж бібліотеки. Доповідачі впевнені, що систематичне збирання, аналіз інформації про потреби, переваги та мотиви окремих груп читачів науково-педагогічних та навчальних бібліотек із точки зору аналізу соціальних характеристик і якостей повинні у майбутньому стати основою проведення бібліотекознавчих досліджень для визначення специфіки інформаційних потреб сучасного читача освітньої бібліотеки, забезпечення його оптимального обслуговування тощо.

Характеризуючи в цілому науково-методичну роботу установи за п'ять років, **І. І. Хемчан**, зав. відділу ДНПБ України, зауважила, що її зміст визначався стратегічними завданнями, які стояли перед ДНПБУ та мережею підпорядкованих їй освітніх бібліотек. Новостворений науково-методичний центр із перших років свого існування особливу увагу приділив визначенню концептуальних засад функціонування мережі освітніх бібліотек України як єдиної галузевої бібліотечно-інформаційної системи; формування основних напрямів розвитку бібліотечно-інформаційного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики. Науковці бібліотеки працювали над створенням нормативно-правової бази для освітніх бібліотек, підготовкою системи науково-методичних видань, здійснювали аналіз та узагальнення результатів діяльності різних типів освітніх бібліотек, надавали організаційно-методичну допомогу на місцях, проводили заходи з підвищення професійного рівня працівників освітніх книгозбірень. З метою удосконалення діяльності освітніх бібліотек та методичного забезпечення основних напрямів їхньої діяльності за ініціативи ДНПБУ було створено Науково-методичну раду з питань удосконалення діяльності мережі освітніх бібліотек та Бібліотечно-інформаційну раду при Президії Академії педагогічних наук України. Робота вищезазначених дорадчих органів спрямована на вирішення питань щодо функціонування та координації діяльності мережі освітніх бібліотек як частини загальнонаціональної бібліотечної системи.

Модернізація освіти в Україні, як зазначалось у виступі **В. П. Здановської**, н. с. ДНПБ України, вимагає від освітніх бібліотек, зокрема бібліотек інститутів післядипломної педагогічної освіти (ІППО) реорганізації їхньої діяльності шляхом нарощування інформаційного потенціалу, інтеграції бібліотечних ресурсів, упровадження нових інформаційних технологій та поступової трансформації їх у сучасні інформаційно-бібліотечні центри, забезпечуватимуть фахові потреби освітян у регіонах нашої держави. Практичні кроки до реорганізації діяльності бібліотек ІППО сьогодні об'єктивно залежать від рівня їх матеріально-технічного забезпечення.

Не оминули фахівці і проблемні питання відображення діяльності наукових бібліотек як в офіційній державній статистиці, так і її презентації на газетних шпальдах та сторінках фахових періодичних видань тощо.

У цьому контексті увагу присутніх було зосереджено на одній з проблем сучасного стану бібліотечної статистики: формуванні системи статистичних показників

у доповіді **О. М. Василенко**, зав. філії № 2 НБУВ. Актуальність проблеми зумовлена такими факторами, як гальмування процесів реформування бібліотечної статистики на державному рівні; виникнення нових носіїв інформації і впровадження інформаційних технологій у діяльність бібліотек України, їх залучення до інформаційних потоків світової мережі інтернет; перехід на міжнародні стандарти з бібліотечної статистики; відсутність цілісної картини щодо стану бібліотечної справи в країні з урахуванням сучасних перетворень.

Визначено основні напрями удосконалення системи статистичних показників із бібліотечної справи в Україні, запропоновано ініціювати до розгляду відповідними державними органами міжнародного стандарту ISO 2789:2003 «Information and documentation – International library statistics» з подальшим його прийняттям для використання в бібліотеках України.

В основу дослідження, результати якого презентувалися у виступі **Н. В. Танатар**, канд. біол. наук, с. н. с., зав. відділу НБУВ, покладена інформаційно-аналітична система «Імідж наукових бібліотек України в пресі», для формування якої взяті ключові за змістом фрагменти публікацій понад 100 видань газетної періодики. Аналіз публікацій показав, що процеси інформатизації бібліотек України проходять надзвичайно болісно через нестачу коштів. Суттєву допомогу в упровадженні інтернету в повсякдення книгозбірень надав уряд США (біля 100 бібліотек отримали кошти на відкриття інтернет-центрів). Однак, незважаючи на труднощі, українські бібліотеки є ініціаторами в започаткуванні інформаційних проєктів «Регіони»; каталогізації веб-ресурсів, упровадженні вап-технологій.

У виступі **О. З. Клименко**, канд. іст. наук, н. с. НБУВ «Фахова наукова періодика: інноваційні технології розвитку» акцентувалося, що сьогодні видавнича діяльність бібліотек – це один із суттєвих елементів системи бібліотечнознавчого, бібліографознавчого, книгознавчого, документознавчого знання та, одночасно, база для поширення інформації про передовий, інноваційний досвід практичної діяльності бібліотек. Запропоновано нові шляхи для оптимізації редакційно-видавничих процесів бібліотек; чітко окреслено напрями видавничої політики НБУВ; визначено перспективи розширення тематики видань бібліотечних закладів.

У контексті подальшого розвитку інноваційної діяльності наукових бібліотек актуальними визначаються технологічні питання формування, дослідження та наукового опрацювання документно-інформаційних ресурсів.

Виступ **І. П. Карпової**, зав. відділу ЦНБ ім. Я. Коласа НАН Білорусі, презентував результати моніторингу порівняльного аналізу складу та використання фонду вітчизняних періодичних та продовжуваних видань (ППВ). Починаючи з 1996 р., у ЦНБ НАН Білорусі проводиться щорічний моніторинг складу та використання ППВ основного книгозбирання. Вибір для аналізу ППВ зумовлений тим, що журнали важливі для користувачів як оперативне джерело інформації про новітні розробки у різних галузях знання. З іншого боку, методика ви-

вчення ППВ більш різноманітні та менш трудомісткі, порівняно з вивченням фонду книг. Моніторингові дослідження відповідають цим вимогам, адже охоплюють сукупність діючих факторів і дозволяють спостерігати їхню дію протягом тривалого періоду. Збір інформації здійснюється за стандартним переліком показників: тематичний зміст (розділ УДК); хронологічні межі видання; кількість замовлень на видання. Результати моніторингу незамінні для прогнозування розвитку важливіших бібліотечних процесів та є одним із інструментів розробки та реалізації фондової політики бібліотеки.

Питання комплектування і використання ресурсів Інформаційного культурного центру зарубіжної україніки ОДНБ ім. М. Горького висвітлені у доповіді **Л. І. Саснко**, зав. відділу ОДНБ ім. М. Горького.

Склад і особливості структури документних фондів НБУВ розкрито у виступі **С. Г. Смуць**, гол. бібліотекаря НБУВ, «Документні ресурси НБУВ: тенденції розвитку». Базуючись на результатах наукових досліджень технології і організації формування та використання інформаційних ресурсів Бібліотеки, які проводилися Інститутом бібліотекознавства у 2000–2004 рр., проілюстровано структурні зміни, пов'язані з переходом до накопичення і використання електронних інформаційних ресурсів, створенням власних ресурсів загальнонаціонального значення. Зазначено, що подальший розвиток документних фондів НБУВ спрямовуватиметься на вичерпне формування національних інформаційних ресурсів, наукових та суспільно значущих зарубіжних документів на всіх видах носіїв інформації. Використання єдиних методологічних засад, взаємопов'язаних інформаційних технологій сприятиме перетворенню інформаційних ресурсів Бібліотеки у більш цілісну систему, здатну інтегруватися до національного та світового інформаційного простору. Це дозволить не тільки забезпечувати користувачам вільний доступ до вже створених знань, але і стати центром продукування і поширення нових знань.

У виступі **В. В. Матусевич**, канд. іст. наук, с. н. с. НБУВ, відмічено нагальну необхідність для бібліотек розробки технології опрацювання та обліку документів на електронних носіях інформації. Якщо проблема каталогізації онлайн-документів, судячи з публікацій у професійній пресі, цікавить багатьох фахівців, то питання обліку як електронних документів, так і документів на електронних носіях, практично не висвітлені на сторінках бібліотекознавчих видань. Доповідка поділилася досвідом обліку документів на електронних носіях у НБУВ, який базується на їх класифікації за видами відповідних паперових носіїв згідно з умовами їх обліку та опрацювання у Бібліотеці.

Переваги та недоліки у формуванні фонду наукових журналів на електронних носіях інформації у наукових бібліотеках проаналізовано у доповіді **О. Л. Родзінської**, м. н. с. НБУВ. Зокрема, серед переваг було відзначено: раціональне використання площі зберігання, збільшення кількості одночасного доступу, ліквідація лакун у фонді тощо. Наголошено на проблемах, які виникають при формуванні фонду на електронних носіях або на-

данні мережевого доступу до них та потребують від бібліотек вирішення цілої низки організаційних, технологічних та юридичних питань. Наведено та проаналізовано статистичні дані про надходження компакт-дисків до НБУВ за період 2001– першого півріччя 2005 рр.

Окремий ряд виступів та повідомлень учасників секції було присвячено проблемним питанням каталогізації та систематизації різних видів інформаційних ресурсів, розвитку форматів представлення бібліографічних даних.

Зокрема, у виступі **І. П. Антоненко**, канд. іст. наук, с. н. с., зав. відділу НБУВ, підкреслено роль авторитетних файлів у вирішенні питання стандартизації точок доступу у бібліографічних базах даних. Зазначено, що одним із основних показників якості бібліографічних баз даних, зокрема електронних каталогів, які створюються на основі застосування інформаційно-комунікаційних технологій, є рівень стандартизації форми та змісту пошукових полів бібліографічного запису. В умовах окремих бібліотек завдання стандартизації представлення точок доступу має вирішуватися шляхом створення підтримки і подальшого використання авторитетних файлів. Підкреслено роль авторитетного контролю як механізму для підтримки таких атрибутів каталогізації як логіка, об'єктивність, вірогідність та взаємодія. Розглянуто логічну схему змісту авторитетного запису та виявлено інформаційний зв'язок між його елементами та функціями, які цей запис має виконувати. Визначено роль авторитетних файлів у вирішенні питання уніфікації точок доступу у бібліографічних базах даних.

Досвід науково-методичного забезпечення бібліотек освітньої галузі з питань каталогізації представляла **І. Г. Лобановська**, зав. відділу ДНПБ України. Доповідкою наголошено, що питання каталогізації – одне з найскладніших і найважливіших у бібліотечній науці та практиці, оскільки ні обмін інформацією між бібліотеками, ні пошук у власних базах даних, ні якісне та ефективне функціонування бібліотеки в цілому неможливі без добре організованого довідково-пошукового апарату як у традиційній (картковій чи книжковій), так і в електронній формі. З питань бібліографування документів, організації, ведення та редагування каталогів і картотек і досі існує багато проблем, починаючи від вибору форми заголовка документа для складання бібліографічного запису, наведення інших бібліографічних даних, лінгвістичного забезпечення каталогізації, систематизації документів за різними класифікаційними системами, предметизації та координатного індексування документів і закінчуючи функціонуванням системи каталогів і картотек у цілому, поєднання й взаємне доповнення різних за формою (карткових, друкованих, електронних) і призначенням (читацьких, службових, читацько-службових) каталогів.

Виступ **О. В. Ісаєвої**, н. с. НБУВ, був присвячений аналізу впливу інформаційно-комунікаційних технологій на тенденції розвитку каталогізації. Зазначалося, що на сучасному етапі розвитку теледоступу, мережевої інтеграції інформаційних ресурсів бібліотек, в умовах упро-

вадження АБІС та розробки моделей з упровадження інформаційних корпорацій каталогізація зазнає суттєвих змін, що ускладнюється необхідністю гармонійного співіснування традицій та інновацій у сучасному каталогізаційному процесі. У повній мірі це знайшло відображення у системі МАРК-форматів, у тому числі в національному форматі представлення бібліографічних даних УКРМАРК.

Питанням створення форматів для класифікаційних даних, які увійшли як складові частини до родин форматів MARC21 (USMARC) та UNIMARC присвятила свою доповідь «Еволюція документів представлення класифікаційних даних (кінець ХХ – початок ХХІ століття)» **І. І. Багрій**, н. с. НБУВ. Зокрема, нею розглянуто вплив на розробку формату UNIMARC для класифікаційних даних формату-попередника USMARC, формату UNIMARC для авторитетних даних, а також найпоширеніших у світі класифікаційних схем, зокрема УДК і ДКД міжнародної. Окреслено також ситуацію з форматами для класифікаційних даних на пострадянському просторі, зокрема УКРМАРК та РУСМАРК.

Фахівцями підкреслено, що сучасний розвиток каталогізаційної діяльності в Україні потребує конкретних практичних дій, зокрема, необхідно:

- розпочати видання системи форматів УКРМАРК, насамперед, «УКРМАРК для представлення бібліографічних даних»;
- створити робочу групу у складі фахівців провідних бібліотек України та Книжкової палати України зі створення власне українських «Національних правил каталогізації»;
- ініціювати початок робіт зі створення Зведеного електронного каталогу бібліотек України та створення відповідних організаційних та технічних умов.

Ресурси інтернету (офіційні інтернет-сторінки журналів, об'єднані інтернет-проекти кількох журналів, створені аматорами каталоги журналів загального користування), за рахунок яких можна створювати бібліотечну БД журнальних статей охарактеризовано **Є. І. Сидиченко**, н. с. НБУВ, у виступі «Використання інтернету для розширення можливостей пошуку в електронному каталозі». У повідомленні **Петра Івановича Шекери**, м. н. с. НБУВ, було розглянуто еволюцію поняття «серіальне видання», подано критерії класифікації серіальних видань за видами, проаналізовано зв'язок між питаннями чіткого визначення виду серіального видання та методикою і технологією його каталогізації. **Павло Іванович Шекера**, м. н. с. НБУВ, висвітлив історичні аспекти питання каталогізації, зокрема створення карткових каталогів як у великих наукових, так і в публічних та народних бібліотеках на зламі ХІХ–ХХ ст.

Вагомий досвід мають фахівці НБУВ у систематизації вітчизняного та зарубіжного документного потоку. У спільній доповіді **А. Г. Бровкіна**, заст. гендиректора НБУВ, канд. іст. наук, **І. А. Зарічняк**, зав. відділу НБУВ, м. н. с., **С. В. Галицької**, м. н. с., висвітлено питання розробки й упровадження в практику роботи НБУВ підрозділу Рубрикатора НБУВ «МІ Технологія деревини». Цей

розділ укладено на основі відповідного випуску повного варіанта таблиць ББК для наукових бібліотек та власних напрацювань. Даний розділ Рубрикатора НБУВ відрізняється від базових таблиць ступенем деталізації окремих підрозділів, що обумовлено наявністю літератури з окремих питань у фондах НБУВ. Крім цього, вони доповнені новими рубриками, які враховують сучасний стан деревообробних виробництв й тенденції їхнього розвитку, та є переліком відкритих рубрик Генерального систематичного каталогу НБУВ із даного розділу технічних наук.

У спільній доповіді **А. Г. Бровкіна**, заст. ген. директора НБУВ, канд. іст. наук, **І. А. Зарічняк**, зав. відділу, **Л. В. Головіної**, н. с., «Удосконалення розділу «Таблиця етнічних типових поділів» Рубрикатора НБУВ» зазначалося, що необхідність здійснення розробки таблиць викликана різноманітністю прийомів позначення етнічних понять, відсутністю уніфікації літерних позначень і термінології народів українською мовою, недостатньо дрібною деталізацією народів у першому виданні таблиць ББК для наукових бібліотек, якими користуються наукові бібліотеки України. «Таблиця етнічних типових поділів», розроблена для Рубрикатора НБУВ, складається з трьох частин: систематичної, алфавітної та довідкової. Систематична частина побудована за етнолінгвістичним принципом, який ґрунтується на генеалогічній класифікації мов. У процесі роботи уточнено і доповнено новими рубриками підрозділи Таблиці, уточнено зв'язки та розмежування ряду рубрик. Алфавітно-предметний покажчик, окрім індексів Рубрикатора НБУВ, містить індекси УДК, ДКД, які допомагають відшукати аналогічні поняття й визначити їхнє розташування у цих класифікаційних системах. Довідкова частина Таблиці містить коротку етнографічну характеристику народів світу.

Створення ефективної системи бібліотечно-інформаційного обслуговування неможливо без оновлення та модернізації довідково-пошукового апарату, процесів формування та використання фондів, проведення постійного інформаційного моніторингу використання електронних ресурсів та послуг, змін інформаційних потреб читачів.

Пріоритетним напрямом діяльності відділу обслуговування читачів літературою природничого та технічного профілю було присвячено виступ **Н. Ю. Каліберди**, канд. іст. наук, зав. відділу НБУВ, яка проаналізувала основні напрями розвитку інформаційних технологій даного підрозділу, котрі належать до інновацій змістовного типу, безпосередньо спрямовані на оптимізацію та удосконалення бібліотечно-інформаційного обслуговування читачів Бібліотеки.

Практичний досвід використання інноваційних інформаційних технологій у діяльності відділу офіційних і нормативних видань Російської державної бібліотеки охарактеризувала у своєму виступі **О. А. Долотова**, гол. бібліотекар РДБ. Відділ складається з двох центрів – ділової та правової інформації, у повсякденні яких активно використовуються нові електронні технології.

Так, у Центрі правової інформації (ЦПІ) РДБ широко використовуються БД (зокрема, «Консультант-Плюс» та «Гарант-Платформа»), матеріал на CD, що містить документи ООН, МВФ, Світового банку, Міжнародної організації праці, ЮНЕСКО. Фахівці ЦПІ не тільки ведуть обслуговування в електронному режимі, використовуючи наявні інформаційні ресурси, але й створюють власні – останніми роками створено БД із питань захисту прав споживачів, туризму та екскурсійного обслуговування, отримання громадянства Російської Федерації.

У Центрі ділової інформації до послуг користувачів, крім вже названих, БД «Референт» і «Кодекс», надається доступ до електронних версій патентів РФ з 1994 р., загальноросійських класифікаторів, статистичних щорічників Держкомстату РФ, типових форм і зразків документів тощо.

У спільній доповіді **Т. М. Коваль**, канд. іст. наук, зав. відділу НБУВ, **І. Е. Смоляр**, зав. сектору, та **Л. О. Туровської**, м. н. с. «Електронні інформаційні ресурси в системі бібліотечно-інформаційних послуг НБУВ (на прикладі обслуговування в залах гуманітарного профілю)» зазначалося, що маючи на меті ефективний та широкий доступ читачів до бібліотечних електронних інформаційних ресурсів, предметом дослідження стало визначення якості використання електронних інформаційних ресурсів наукової бібліотеки. Об'єктом було обрано читача гуманітарного профілю як найбільш масову категорію користувачів наукової бібліотеки. Дослідження проводилося соціологічними методами з використанням елементів маркетингу.

За допомогою анкетування «Електронні інформаційні ресурси в системі бібліотечно-інформаційних послуг НБУВ» вивчено склад та професійний рівень користувачів, виявлено ступінь споживацького задоволення, узагальнені читацькі побажання та зауваження; проаналізовано запити на різні види електронної продукції, що дозволило сформулювати пропозиції щодо удосконалення показників якості роботи електронної пошукової служби та узгодження читацьких інформаційних потреб із можливостями наукової бібліотеки.

Аналізу досвіду впровадження інноваційних технологій на пункті запису читачів НБУВ протягом 1994–2005 рр. було присвячено виступ **І. А. Чабан**, н. с. НБУВ. Доповідачка розповіла про основні завдання, які були вирішені при розробці та впровадженні в НБУВ технології виготовлення пластикових читацьких квитків та штрихового кодування цих квитків; охарактеризувала автоматизовані робочі місця, котрі використовуються на пункті запису читачів НБУВ; обґрунтувала доцільність використання термосублімаційної технології друку для виготовлення пластикових читацьких квитків.

Основні принципи моніторингу та результати моніторингового дослідження ефективності використання електронного каталогу періодичних видань НБУВ було визначено у доповіді **О. М. Лопати**, м. н. с. НБУВ. Проведення комплексного моніторингу читацької поведінки при пошуку в ЕК періодичних видань, який проводиться з кінця 2003 р., дало змогу вивчити склад його кори-

стувачів, проаналізувати тематику запитів та методи пошуку. Результати дослідження інформаційної поведінки споживачів ЕК періодичних видань свідчать про його активне входження в систему обслуговування НБУВ і зростання популярності серед користувачів.

У виступі **М. О. Гончаренко**, м. н. с. НБУВ, було представлено розгорнуту характеристику довідково-інформаційного апарату гуманітарного підсобного фонду, як стрункої системи каталогів та картотек. Досліджено процеси, які впливають на якість довідково-інформаційного апарату та характер його використання читачами гуманітарного напрямку. Розглянуто перспективу створення електронного каталогу гуманітарного підсобного фонду.

Результати моніторингу використання інформаційних ресурсів та задоволення потреб користувачів в умовах філії представлено у спільному виступі **О. М. Василенко**, зав. філії № 2 НБУВ та **Л. А. Круглик**, бібліотекаря 1-ї кат. НБУВ. Моніторинг здійснювався поетапно на основі реалізації завдань із удосконалення обліку на всіх ділянках інформаційно-бібліотечного обслуговування, створення реляційної статистичної БД, аналітичного опрацювання статистичної й описової інформації, визначення основних тенденцій в інформаційних запитах користувачів, розробку та здійснення заходів, направлених на удосконалення інформаційно-бібліотечного обслуговування.

Інтенсивність бібліотечно-інформаційної діяльності, проілюстрована переважною більшістю виступів учасників секції, відповідним чином позначилася на терміносистемі сучасного бібліотекознавства.

Принципові зміни, які відбулися у структурі бібліотечного середовища у другій половині ХХ століття, як зазначила **Г. І. Солоїденко**, н. с. НБУВ, привели до того, що радикальних змін зазнали більшість розділів бібліотекознавства, у професійний словник було введено цілу низку нових термінів. З'явилися цілі підсистеми термінів запозичені з загальнонаукової сфери, пов'язані з використанням комп'ютерних технологій у бібліотечній справі, з новими методами предметизування та реферування літератури, сучасними засобами передавання інформації на великі відстані та обміну нею. У виступі еволюція бібліотечної термінології була проілюстрована конкретними термінами, пов'язаними з документними фондами, бібліотечним обслуговуванням та тими, що входять до такого комплексного поняття, як «інформаційні ресурси».

Г. І. Солоїденко наголосила, що дослідження у цій сфері, спрямовані на опрацювання питань теорії, методології та практичних аспектів розвитку фахової термінології ще не одержали достатнього висвітлення і нині знаходяться у стадії розробки. Акцентувала на важливості понятійного осмислення сучасних реалій бібліотекознавчих питань та запропонувала розглядати їх у комплексі з такими науками як архівознавство, документознавство, книгознавство та інформатика.

Тему термінологічних пошуків у сучасному бібліотекознавстві було продовжено у виступі **О. О. Ісаснка**,

бібліотекаря 1-ї кат. НБУВ, «Інноваційні бібліотечні технології інформаційного обслуговування: термінологічний аспект і складові», де проаналізовано еволюцію найтипівіших уявлень, виявлена хибність і неточність більшості трактувань та подано власне розуміння сутності таких понять, як бібліотечна технологія і її структура, інформаційна технологія; інновація, інноваційна технологія та інноваційна бібліотечна технологія; бібліотечне інформаційне обслуговування та його терміносистема, технологія бібліотечного інформаційного обслуговування тощо.

Низка повідомлень стосувалася питань підвищення кваліфікації персоналу в умовах упровадження інноваційних бібліотечно-інформаційних технологій, інформаційного забезпечення багатоаспектної діяльності бібліотек.

Так, у своїй доповіді **С. М. Масловська**, н. с. НБУВ, розглянула проблему інформаційного забезпечення фахівців бібліотечної галузі в контексті діяльності читальної зали бібліотечної літератури НБУВ (ЧЗБЛ). Доповідачка висвітлила становлення та розвиток інформаційно-бібліографічного забезпечення бібліотекарів Національної бібліотеки України (ВБУ) у 20–30 роках ХХ ст., далі детально розповіла про основні напрями діяльності ЧЗБЛ стосовно підвищення професійного рівня бібліотечних працівників, зокрема, про стан та проблеми комплектування бібліотечнознавчого фонду, діючі локальні БД, моніторинг фахових інтернет-ресурсів, вивчення професійних потреб читачів та ін. Підсумовуючи свій виступ, С. М. Масловська окреслила пріоритетні шляхи практичної роботи щодо оптимального формування інформаційного ресурсу ЧЗБЛ та його ефективного використання.

Зв'язок між зростаючими вимогами до фахового рівня персоналу наукової бібліотеки та необхідністю перепідготовки спеціалістів у межах функціонування системи підвищення кваліфікації розглянуто у виступі **В. О. Корнієнко**, м. н. с. НБУВ. Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на інтелектуалізацію процесу каталогізації та на зростання рівня професійних вимог до сучасного фахівця-каталогізатора було проаналізовано у виступі **Т. Ю. Власової**, м. н. с. НБУВ. Зазначено, що проблема перепідготовки каталогізаційного персоналу потребує системного підходу і передбачає постійне оновлення знань, зокрема з питань інформаційного та програмно-технологічного забезпечення процесів каталогізації.

Низка виступів учасників засідання секції стосувалася проблем книговидавничого простору України. Так, у виступі **Г. П. Грет**, канд. екон. наук, доцента КНУКіМ, акцентувалося на необхідності підтримки вітчизняних книговидавців, які в умовах жорсткої конкуренції з більш дешевою та якісною російською книжкою, намагаються гідно представити країну та забезпечити пересічного громадянина необхідною друкованою продукцією; було наголошено на гострій потребі формування вираженої, послідовної державної політики; для полегшення кризового стану у національному книговидаванні запропоновано використання польського досвіду. Повідомлення аспіранта КНУКіМ **О. О. Кадука** засвідчило необхідність рішучих дій і у галузі медичного книговидавання – незважаючи на низьку купівельну спроможність, населення України потребує медичну книгу в значно більшій кількості, аніж вона видається.

Проблемні питання відповідності діяльності ОУНБ сучасним потребам користувачів розглядалися у виступі аспірантки КНУКіМ **Л. І. Кононченко**.

Учасниками секції було рекомендовано:

- ▲ ініціювати проведення загальнодержавного моніторингу наявності та ефективності використання інформаційних ресурсів і технологій у практиці бібліотечно-бібліографічної та науково-інформаційної діяльності бібліотек України;
- ▲ задля технологічної та економічної підтримки розвитку наукових і публічних бібліотек країни порушити питання про створення Міжвідомчої бібліотечно-інформаційної ради як координуючого органу галузі;
- ▲ ініціювати розгляд, обговорення та впровадження міжнародного стандарту ISO 2789:2003 «Інформація і документація. Міжнародна бібліотечна статистика»; оновити загальнодержавну систему бібліотечних статистичних показників з урахуванням інноваційних змін у діяльності бібліотек, створення на їхній основі уніфікованої форми державної звітності 6-НК для бібліотек усіх систем і відомств.

*Олена ВОСКОВОЙНИКОВА-ГУЗЄВА,
зав. відділу НБУВ,
с. н. с., канд. іст. наук
Анатолій БРОВКІН,
заст. генерального директора НБУВ,
с. н. с., канд. іст. наук*